

گزارش کارشناسی

پرونده‌های دیوان عدالت اداری

در خصوص:

ماده (۵) آیین‌نامه اجرایی ماده (۳) قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه

کد گزارش: ۹۷۰۴۰۳۷

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷/۰۴/۰۳

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه گزارش

گزارش کارشناسی پرونده‌های دیوان عدالت اداری

موضوع:

ماده (۵) آیین‌نامه اجرایی ماده (۳) قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه

تهیه و تنظیم:

حسین آیینه نگینی

نظارت:

سید مجتبی حسینی پور

پژوهشکده شورای نگهبان

شماره گزارش: ۹۷۰۴۰۳۷

تاریخ تنظیم: ۱۳۹۷/۰۴/۰۳

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

گزارش کارشناسی پرونده‌های استعلامی دیوان عدالت اداری

(تقلیل مسئولیت بیمه‌گر به میزان تقصیر راننده مسبب حادثه)

موضوع شکایت: ماده (۵) آیین‌نامه اجرایی ماده (۳) قانون بیمه اجباری خسارات

وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه

شاکی: آقایان میثم عندلیبیان و امید محمدی

طرف شکایت: هیأت وزیران

جهات مغایرت شرعی: برخی فتاوی مراجع

شماره و تاریخ نامه دیوان: ۲۸۱/۴۷۴۷۵ - ۱۳۹۶/۱۲/۲۰

مقدمه

هیأت وزیران در تاریخ ۱۳۹۶/۴/۲۸ در قالب ماده (۵) آیین‌نامه اجرایی ماده (۳) «قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه»^۱، مقرر نمود در صورتی که راننده مسبب حادثه از محل بیمه‌نامه شخص ثالث یا صندوق

^۱ - ماده (۳) قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه: «دارنده وسیله نقلیه مکلف است برای پوشش خسارت‌های بدنی وارد شده به راننده مسبب حادثه، حداقل به میزان دیه مرد مسلمان در ماه غیرحرام، بیمه حوادث اخذ کند؛ مبنای محاسبه میزان خسارت قابل پرداخت به راننده مسبب حادثه، معادل دیه فوت یا دیه و یا ارش جرح در فرض ورود خسارت بدنی به مرد مسلمان در ماه غیرحرام و هزینه معالجه آن می‌باشد. سازمان پزشکی قانونی مکلف است با درخواست راننده مسبب حادثه یا شرکت بیمه مربوط، نوع و درصد صدمه بدنی وارد شده را تعیین و اعلام کند. آیین‌نامه اجرائی و حق بیمه مربوط به این بیمه‌نامه به پیشنهاد بیمه مرکزی پس از تصویب شورای عالی بیمه به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.»

تأمین خسارت‌های بدنی غرامت دریافت کند، در این صورت تعهد شخص بیمه‌گر به میزان درصد تقصیر تعیین شده می‌باشد. بر این اساس شکات پرونده (آقایان عندلیبیان و محمدی) با ادعای مغایرت مفاد ماده یادشده با احکام شرعی و قوانین، ابطال این مصوبه را از دیوان عدالت اداری درخواست کرده‌اند. در این گزارش جنبه‌های حقوقی - قانونی موضوع معترض‌عنه بررسی خواهد شد.

الف) ادله‌ی شاکه

شاکیان پرونده (آقایان میثم عندلیبیان و امید محمدی) مستدل به قاعده تساوی مسئولیت مسبب در جبران خسارت، مفاد ماده (۵) آیین‌نامه معترض‌عنه را مغایر شرع و قانون دانسته و در اثبات این ادعای خویش به فتاوی برخی فقها^۱ و موادی از قانون مجازات اسلامی^۲ و آرای وحدت رویه دیوان عالی کشور و نظرات مشورتی اداره حقوقی قوه قضائیه راجع به قاعده تقسیم تساوی مسئولیت مسبب در جبران خسارت استناد کرده و بر این مبنا پیش‌بینی میزان تعهد بیمه‌گر به پرداخت خسارت متناسب با میزان تقصیر در ماده معترض‌عنه را مغایر این

---

۱ - از جمله فتاوی مورد استناد شاکیان در این پرونده می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- فتوای صاحب شرایع (ره) راجع به تصادم دو کشتی مبنی بر این که هرگاه دو کشتی در اثر تفریط مالکان آنها تصادم نمایند هر یک از آنها نصف آنچه از دیگری تلف شده را عهده‌دار می‌باشد. همچنانکه اگر دو نفر در حال حمل چیزی باشند با هم برخورد کنند اگر هر دو تلف شوند یا یکی از آن دو تلف شود همین حکم را دارد و اگر آنها که موجب تصادم کشتی‌ها شده‌اند مالک نباشند هر یک از آنها نصف کشتی‌ها و آنچه در آن بوده را ضامن است زیرا تلف مستند به هر دو آنها می‌باشد و ضمان بر اموال آنها می‌باشد خواه تلف جانی باشد یا مالی.

- فتوای شهید ثانی (ره) در موضوع برخورد دو نفر سواره که بیان می‌دارند در صورت خسارت جانی و مالی علاوه بر نصف دیه نصف قیمت هر اسب برعهده دیگری است. و...

۲ - از جمله مواد قانونی مورد استناد شاکیان پرونده می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

ماده ۴۵۳ قانون مجازات اسلامی: «هرگاه دو یا چند نفر به نحو اشتراک مرتکب جنایت موجب دیه گردند، حسب مورد هریک از شرکا یا عاقله آنها به طور مساوی مکلف به پرداخت دیه است.»

ماده ۴۷۹ قانون مجازات اسلامی: «هرگاه کسی در اثر رفتار عده‌ای کشته یا مصدوم شود و جنایت، مستند به برخی از رفتارها باشد و مرتکب هر رفتار مشخص نباشد، همه آنها باید دیه نفس یا دیه صدمات را به طور مساوی بپردازند.» و...

قاعده و در نتیجه مغایر قانون و شرع دانسته‌اند.

(ب) ادله‌ی مشتکی‌عنه

بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران در پاسخ به دعوی مطروحه مستند به ادله زیر، ادعای شکات را فاقد وجهت قانونی دانسته و در نتیجه تقاضای رد دادخواست مطروحه را کرده است.

- عدم توجه دعوا به بیمه مرکزی: باتوجه به اینکه مرجع مصوب آیین‌نامه مورد شکایت هیأت وزیران بوده و نه شورای عالی بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران، طرح دعوا به طرفیت شورای عالی بیمه فاقد وجهت قانونی است.

- فرع بودن مفاد ماده مورد اعتراض نسبت به آرای دادگاه: آنگونه که شاکی پرونده در مقام طرح دعوا به تساوی مسئولیت مسبب در جبران خسارت، مبتنی بر فتاوی فقها و مواد قانون مجازات استناد کرده است، ماده (۵) آیین‌نامه مورد شکایت به هیچ روی در مقام نفی یا تغییر احکام مربوط به مسئولیت تساوی مقصرین نیست با این توضیح که مبنای اجرای مفاد ماده (۵) آیین‌نامه یادشده آرای دادگاه‌ها است. بر این اساس هرگاه رأی دادگاه حکم به تساوی مسئولیت مقصرین داد، قطعاً شرکت بیمه مکلف به اجرای مفاد رأی دادگاه می‌باشد.

- وجود مواردی چون ماده (۵۲۹) قانون مجازات اسلامی که مقرر می‌کند «در کلیه مواردی که تقصیر موجب ضمان مدنی یا کیفری است، دادگاه موظف است استناد نتیجه حاصله به تقصیر مرتکب را احراز نماید.» ادعای دادخواست‌دهندگان مبنی بر تساوی مسئولیت در همه موارد در قانون مجازات اسلامی را مخدوش می‌کند.

- فرض ماده (۵) مورد شکایت صرفاً حالت تصادم دو وسیله نقلیه نبوده، بلکه

در فروض دیگر این ماده ممکن است عواملی چون نقص راه، تجهیزات، علائم و... موثر در وقوع حادثه باشد. که در این حالت دادگاه درجه تقصیر هر یک از عوامل موثر در حادثه را مشخص می‌نماید. همچنانکه ماده (۱۶) قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه نیز راجع به تأثیر عوامل مختلف در بروز حادثه و خسارت مقرر کرده است که: «چنانچه به حکم مرجع قضایی اثبات شود، عواملی نظیر نقص راه، نبودن یا نقص علائم رانندگی و نقص تجهیزات مربوط یا عیب ذاتی وسیله نقلیه، یا ایجاد مانع توسط دستگاه‌های اجرایی یا هر شخص حقیقی یا حقوقی دیگر در وقوع حادثه مؤثر بوده است، بیمه‌گر و صندوق پس از پرداخت خسارت زیان‌دیده می‌تواند برای بازیافت به نسبت درجه تقصیر که درصد آن در حکم دادگاه مشخص می‌شود به مسببان ذی‌ربط مراجعه کند.»

جمع‌بندی

فارغ از ایراد شکلی وارده به شکایت ناظر به عدم توجه دعوا به طرف شکایت^۱، در بعد ماهوی موضوع باید گفت هرچند در ماده (۳) «قانون بیمه اجباری خسارات وارد شده به شخص ثالث در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه» هیچ اشاره‌ای به تعیین درصد مسئولیت (نه درصد صدمه) طرفین یک تصادم و در نتیجه میزان تعهد هر یک نشده و در

---

۱. مستند به بند «پ» ماده (۵۳) قانون تشکیلات و آیین‌دادرسی دیوان عدالت اداری از جمله شرایط طرح دعوا در شعب دیوان عدالت اداری توجه دعوا به طرف شکایت است و در صورت عدم توجه دعوا به طرف شکایت، شعب دیوان مکلف به رد دعوا مطروحه می‌باشند، نظر به اینکه مستند به ماده (۸۰) قانون یادشده این حکم راجع به دادخواست‌های مطروحه در هیأت عمومی دیوان عدالت اداری نیز جاری است، در موضوع مطروحه نیز باتوجه به اینکه مرجع مصوب بخشنامه مورد اعتراض هیأت وزیران بوده، طرح دعوا به طرفیت شورای عالی بیمه مغایر قانون و غیرقابل رسیدگی در هیأت عمومی دیوان عدالت اداری است.

این خصوص ساکت است ولکن باعنايت به ماده (۱۶) همین قانون که به نوعی تقسیم مسئولیت با توجه به درصد تقصیر مورد توجه قرار گرفته و به بیمه‌گر (شرکت بیمه) اجازه داده جهت بازیافت خسارت به نسبت درجه تقصیر به سایر مسببین رجوع نماید، لذا می‌توان گفت فرض قانون‌گذار در این قانون، مسئولیت بیمه‌گر به میزان تقصیری است که شخص بیمه‌گذار (بیمه‌شده نزد شرکت بیمه) داشته است. به عبارت دیگر شرکت بیمه به اندازه تقصیر فردی که متعهد به حمایت از وی می‌باشد، مسئولیت دارد. همچنین به نظر می‌رسد فروض مطرح شده از سوی شکات بیشتر ناظر به مواردی است که نتوان میزان مسئولیت هر شخص را تعیین نمود و در صورتی که با رأی دادگاه درصد تقصیر هر یک از طرفین یک حادثه مشخص باشد، مسئولیت هر کدام به میزان تقصیر محرز می‌باشد.

امام خمینی (ره):

و از شورایی محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل مابقی آینده، که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود
رایگان و تحت تأثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه‌ای جلوگیری نمایند.

(سخن امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزهشکده شورای نگهبان

تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲